

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 та пов'язані з нею карантинні обмеження продемонстрували переваги й недоліки технологій дистанційного навчання та можливостей їх застосування у закладах вищої освіти.

У період пандемії 1,5 млрд. здобувачів освіти в світі, що становить 90 відсотків їх загальної кількості, були змушені залишатись вдома [1]. Тому пошук альтернативних способів навчання й інноваційних рішень стали головними пріоритетами діяльності органів державного управління у сфері освіти.

Позитивним результатом навчання вдома в період пандемії в загальносвітовому вимірі стали розроблені гнучкі та адаптивні моделі освітнього процесу, які стануть затребуваними і в післякризовий період [2].

З проблемами швидкої адаптації до умов пандемії стикнулись три зацікавлені сторони у сфері вищої освіти: 1) державні інституції; 2) студенти; 3) науково-педагогічні працівники.

Студентство закладів вищої освіти (ЗВО) мало психологічні та організаційні труднощі у пристосуванні до віддаленого навчання. За результатами опитування, проведеного Державною службою якості освіти України у період пандемії (навесні 2020 року) серед студентів і науково-педагогічних працівників, здобувачі вищої освіти стикаються з наступними проблемами: відсутність безперервного доступу до мережі Інтернет; ризик необ'єктивного оцінювання; недостатня самоорганізація; нерегулярність комунікації з викладачем; відсутність необхідної техніки вдома; відсутність необхідних навичок роботи з технікою та дистанційними технологіями [3].

Крім того, суттєві проблеми щодо навчання та повернення додому виникли у студентів, що навчаються за кордоном. Принагідно, що кількість українських студентів, що здобувають освіту за кордоном, починаючи з 2013/2014 навчального року зросла вдвічі і лише за офіційними даними у сягнула 76 тис. осіб [4]. Водночас, на початку 2020/2021 навчального року (за попередніми даними) кількість вступників у закордонні заклади освіти суттєво знизилась.

Труднощі дистанційного навчання з точки зору науково-педагогічних працівників наступні: відсутність «живого» контакту між викладачем і студентом; недостатнє технічне забезпечення освітнього процесу; недостатній рівень володіння

учасниками освітнього процесу засобами інформаційних і комунікаційних технологій; ризик проявів академічної недобросовісності; ризик необ'єктивного оцінювання студентів; відсутність досконало розроблених он-лайн курсів; ризик використання он-лайн курсів сумнівної якості в умовах екстреного розроблення матеріалу та неможливості повноцінного його обговорення на засіданні кафедри [3].

Основою удосконалення освітнього процесу в умовах пандемії має стати загальна концепція розвитку дистанційної освіти, сформована в рамках розвитку наукового потенціалу країни [5].

З метою з'ясування ефективності дистанційного навчання та розробки заходів щодо його подальшого вдосконалення протягом квітня – вересня 2020 року багатьма закладами вищої освіти України проводились опитування серед студентства та науково-педагогічних працівників. Опитувальники мали специфіку та різні варіації залежно від профілю ЗВО, спеціальностей тощо.

Протягом вересня 2020 року проведено опитування студентів денної форми навчання Факультету економіки та бізнесу Київського національного університету технологій та дизайну.

Опитування проводилось анонімно з метою з'ясування якості набутих знань під час віддаленого навчання в умовах загального карантину, виявлення переваг, недоліків та проблем дистанційного навчання, а також пошуку шляхів вдосконалення освітнього процесу. Зокрема, до анкети включено питання щодо:

- задоволеності та рівня засвоєння знань в умовах дистанційного навчання у період карантину;
- необхідності додаткового пояснення викладачем матеріалу, поданого дистанційно;
- прийнятності та рівня проведення занять у режимі відеоконференцій (зокрема через zoom або інший подібний ресурс);
- набуття нових або удосконалення набутих компетенцій або погіршення навичок при дистанційному навчанні;
- зміни розпорядку дня, витрат часу на навчання та дозвілля;
- переваг та недоліків дистанційного навчання у період карантину.

В опитуванні взяли участь 115 студентів, що здобувають вищу освіту за галузями знань: 05

Хоча опитування студентів в обраному форматі, мало певний рівень суб'єктивізму в особистих оцінках, вибірка була достатньо репрезентативною.

З точки зору реалізації науково-педагогічними працівниками освітянської функції важливе значення має рівень задоволеності здобувачами вищої освіти навчальним процесом загалом та технологіями дистанційного навчання, зокрема. За результатами опитування абсолютно задоволеними процесом дистанційного навчання у період загального карантину виявилось 30 % студентів, достатньо задоволеними – 43 % студентів, скоріше незадоволеними – 17 % (рис. 1). Зазначене свідчить про високу оцінку студентами процесу організації освітнього процесу у період загального карантину.

Рис. 1. Чи задовольняє Вас дистанційна форма навчання, запроваджена у період карантину?

Натомість мірилом якості освітнього процесу є не просто рівень задоволеності, а рівень сприйняття інформації та засвоєння студентом знань. Третина студентів (за їх власними оцінками) відзначила нижчий порівняно з очним навчанням рівень засвоєння знань, 43 % засвоювали знання на тому ж рівні, а частка студентів, що покращили рівень засвоєння знань склала лише 10 % (рис. 2).

Рис. 2. Чи краще Ви засвоювали знання дистанційно у період карантину порівняно з очним навчанням?

Поряд з цим, 64 % студентів відповіли, що поданий дистанційно матеріал потребував додаткового пояснення від викладача. А на запитання «Як інформація сприймається краще?» 21 % студентів надали відповідь «он-лайн», 37 % – «очно», 57 % – «інформація сприймається однаково».

Підготовка високоякісних фахівців потребує набуття ними загальних та професійних компетентностей. Під час карантинних обмежень студенти набули або розвинули низку компетентностей, зокрема здатність управління часом, до роботи з інформаційними ресурсами, до самоконтролю, до самоорганізації (рис.3).

При цьому 72 % студентів визначили, що втратили навички комунікабельності та роботи в команді. Принагідно, що ці навички є ключовими для майбутніх фахівців-менеджерів та публічних управлінців.

Рис. 3. Які компетенції Ви набули (розвинули) при дистанційному навчанні у період карантину?

Певні зміни відбулись і в розпорядку дня студентів (рис. 4).

Рис. 4. Як змінився Ваш розпорядок дня на дистанційному навчанні під час карантину?

При цьому у час дозвілля студенти більше почали займатись хобі (20 %), переглядати фільми (20 %), займатись спортом (19 %), читати книги (18 %), спілкуватись у соціальних мережах (17 %).

Основними перевагами дистанційного навчання на думку студентів стали: гнучкий графік навчання (34 %); можливість поєднання роботи і навчання (29 %); можливість опанування додаткових компетенцій, курсів, хобі (20 %).

До недоліків дистанційного навчання у період загального карантину студенти віднесли: технічні проблеми, неможливість доступу до Інтернет (48 %); складність засвоєння матеріалу (38 %); низький рівень володіння викладачами інформаційними технологіями (11 %); низький рівень володіння студентами інформаційними технологіями (8 %).

Результати опитування студентів можуть бути в подальшому використані для удосконалення освітнього процесу в період пандемічних обмежень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. COVID-19: Learning cities on the front 08/04/2020. URL: <https://en.unesco.org/news/covid-19-learning-cities-front-line>
2. Brammer S., Clark T. COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures. *British Journal of Management*. 2020. Vol. 31. P. 453-456.
3. Інформаційно-аналітична довідка про результати опитування щодо стану використання технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти України: Державна служба якості освіти України.
4. Олешко А. А., Ровнягін О. В. Сучасні тенденції міжнародної освітньої еміграції з України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 3. С. 21 – 25.
5. Касич А.А., Гончаров Ю.В. Научный потенциал как фактор развития инновационно-инвестиционной системы Украины. *Економіка України*, 2007, 3, 42-51.